

Hvor mye er vi villige til å betale i dag for å redusere global oppvarming i fremtiden? Svaret på det avhenger av noen små, men viktige forutsetninger som er meget utslagsgivende i klimapolitikken.

Finansdepartementets anbefaling av såkalt-kalkulasjonsrente og fremtidig pris på CO₂ i samfunnsøkonomiske analyser kan avgjøre om offentlige klimatiltak innføres eller ikke. (Se faktaboks)

Hvis anbefalingen følges da.

Etisk avveining

Det er vanskelig å bli enige om hva en riktig kalkulasjonsrente bør være. Det som høres ut som ren teknisk oppgave, stiller i realiteten krav til svar på store etiske spørsmål om hvilke generasjoner som bør prioriteres.

En betydelig del av klimatilpasningens kostnader må bæres av dagens generasjoner. Og dersom de lykkes, er det fremtidige generasjoner som får nytte godt av investeringene.

Dessuten er veriserer det misforståelser rundt regelverket. Da man sist endret fremgangsmåten for kostnad/nytteanalyser i 2014, var målet at man brukte samme kalkulasjonsrente i alle sektorer, men dette følges ikke opp – særlig ikke på miljø- og energifeltet.

I perioden 1999 til 2014 ga de norske retningslinjene rom for å sette den kalkulasjonsrenten man mente passet prosjektets risiko. Nå er det ikke lenger lov.

Variierende praksis

Finansdepartementet har fastsatt at kalkulasjonsrenten skal være 4 prosent for analyser som strekker seg til 40 år. Skal man undersøke prosjekter som er ventet å ha effekter lenger enn dette, kan man bruke 3 prosent fra 40 til 75 år. Etter 75 år settes renten til 2 prosent.

Hvis prosjektet kommer i konkurranse med private, skal man bruke samme kalkulasjonsrente som de gjør, for å unngå at det offentlige utkonkurrerer næringslivet.

I Stern-rapporten fra 2006 satte man kalkulasjonsrenten til 1,4 prosent. Da konkluderte man også med at klimatilpasning både ville være lønnsomt og noe man raskt burde gjennomføre.

Andre har brukt med «markedsbaserte» kalkulasjonsrenter på over 5 prosent basert på historisk avkastning i finansmarkedene og kommet til at man bør ta kostnaden med klimatilpasning over lengre perioder.

Men gir det egentlig mening når man skal vurdere klimatiltak?

Fordi det er så vanskelig å bli enige er praksis også enormt varierende. Ifølge Klimarisikoutvalget har forskjellige ekspertgrupper via diverse avvikende metoder kommet frem til at alt fra 0,24 til 11 prosent er den «riktige» kalkulasjonsrenten.

Stort sprik til tross, flere eksperter har pekt på at 4 prosent trolig er for høyt når det kommer til klimatiltak.

I en undersøkelse blant over 200 eksperter utført i 2015 – blant annet av den norske forskeren Frikk Nesje ved universitetet i Heidelberg, svarte 90 prosent at de følte seg mest komfortable med en kalkulasjonsrente mellom 1 og 3 prosent for vurdering av klimaprosjekter.

Nesje har sammen med professor Diderik Lund ved Universitetet i Oslo i en artikkel i Samfunnsøkonomen pekt på det problematiske ved at statlige etater holder seg med forskjellige kalkulasjonsrenter.

● Statkraft bruker for eksempel mer enn 4 prosent når de vurderer nettiltak som er direkte knyttet til petroleumsutvinning og vind- og vannkraft. Dette har man gjort fordi man anser den politiske og markedsbaserte risikoen som høy i sektoren.

● NVE gjør det samme for konsesjoner på vind- og vannkraft.

● Miljødirektoratet har brukt en kalkulasjonsrente på 8 prosent for utregninger av utslippstillatelser for gruvedrift.

● I oljesektoren brukes 7 prosent, som fastsatt av Olje- og energidepartementet.

– Det er bekymringsverdig at praksis vakler på energi- og miljøfeltet, skriver Nesje i en epost til Dagens Perspektiv.

Forskere ved en rekke prominente universitetersom har studert svært langsiktige verdiendringer i eiendom – en aktivaklasse med flere paralleller til hvordan man kan tenke om miljø og klima, mener man kanskje bør sikte mot 2,6 prosent som et tak for en kalkulasjonsrente for klimatiltak.

Videre tar de til orde for at klimatiltak bør ha en annen kalkulasjonsrente enn andre investeringer.

Fremtidig CO₂-pris

En annen viktig forutsetning som henger sammen med kalkulasjonsrenten, er kostnaden på et

utslipp av et tonn CO₂ i atmosfæren.

Professor **Knut Einar Rosendahl** og stipendiat Gørl L. Andreassen har innlegg i Dagens Næringslivpekt på at man i det offentlige ikke bruker de samme forutsetningene i analysene her heller.

De henter et eksempel fra en kostnad/nytteanalyse av hvorvidt staten burde støtte demonstrasjonsprosjekter for karbonfangst og -lagring. I arbeidet ble kostnaden på et tonn CO₂-utslipp i 2030 satt til i underkant av 300 kroner. Dermed ble svaret et ruingende nei.

Til sammenligning satte Statens Vegvesen 2030-prisen på et tonn CO₂-utslipp godt over det tredoble i sin veileder for konsekvensanalyser.

De to forskerne mener det er viktig at Finansdepartementet oppdaterer anbefalingen om hva denne prisen skal være i analysesammenheng.

Stort sprik til tross, flere eksperter har pekt på at 4 prosent trolig er for høyt når det kommer til klimatiltak.

Klima-politikkenes djevelske detaljer

Det pågår en beinhard kamp om to viktige forutsetninger som avgjør om klimatiltak bør igangsettes eller ikke.

Av Joakim Birkeli Jacobsen

Jbj@dagensperspektiv.no

Amerikansk klimakrig

Miljøorganisasjonene vil følge nøye med. Fra USA kommer nemlig et ferskt eksempel på at det fort kan gå politikk i de viktige forutsetningene.

Bakgrunnen er at Obama-administrasjonen utarbeidet flere prisbaner for CO₂. Disse gjenspeilte kalkulasjonsrenter på 5 prosent, men det ble også utarbeidet prisbaner med en kalkulasjonsrente på 2,5 prosent.

Den høye rentesatsen ga en CO₂-pris/kostnad på 100 kroner i 2020 som gradvis økte til 220 kroner i 2050. Med 2,5 prosent rente ble CO₂-prisen 530 kroner i 2020 som skulle øke til 820 kroner i 2050.

Mens Obama fortsatt var president ble det til slutt anbefalt at forvaltningen skulle bruke en karbonprisbane som startet på 430 kroner i 2020 til sine analyser.

Trump-administrasjonen har siden endret anbefalingen.

Etter at Trump utnevnte Scott Pruitt og hans etterfølger Andrew Wheeler som ledere for de amerikanske miljømyndighetene (EPA), har byrået i praksis innført en mye høyere kalkulasjonsrente – opp mot 7 prosent – i sine anbefalinger.

Det gir en CO₂-pris på om lag 1 dollar per tonn – og prosjekter som gir klimagevinst langt frem i tid, blir ikke prioritert. /

Klimakritiske forutsetninger

I alle analyser av store offentlig finanserte prosjekter skal de antatte kostnadene vurderes opp mot de forventede fordelene.

Disse analysene tar inn en del forutsetninger. For eksempel er det vanlig å vurdere det som er nær oss i tid som mer verdifullt enn det som kommer langt frem i tid.

I analysene tar man høyde for dette ved å beregne en verdi på ting i fremtiden om man hadde hatt det i dag, såkalt nåverdi. Til dette brukes en kalkulasjonsrente.

For eksempel vil vil 1000 kroner om ett år tilsvare vel 961 kroner i nåverdi dersom kalkulasjonsrenten er 4 prosent. Og 1000 kroner om 50 år tilsvarer 140 kroner i dag.

En lavere kalkulasjonsrente betyr at man verdsetter fremtidige verdier og kostnader mer, slik at de veier tyngre i analysen.

Hvis for eksempel et klimatiltak koster 30 milliarder kroner i dag og er ventet å forhindre skader på klimaat tilsvarende 100 milliarder fordelt over de neste 100 årene, vil det nesten ikke være noen vits hvis man bruker en kalkulasjonsrente på 5 prosent. Men med en rente på 3 prosent vil det være en svært god investering.

Her er topplederens personlige klimaregnskap

Oppfordrer til å finne gode ordninger for møter via nett.

Dag Rune Olsen, rektor ved Universitetet i Bergen, reiser en del.

I tillegg til å drive et av landets største læresteder med 38.000 årsverk skal han være til stede internasjonalt på konferanser og delta i diverse samarbeidsprosjekter.

Det leder raskt til et dilemma: Når rettferdig-gjør reisons formål de medførende utslippene?

I en kronikk i sektoravisen Khrono sier han det rett ut, «Hyklere tar til orde for klimaforbedringer, men handler ikke nødvendigvis deretter. Vi er klimahyklere i den forstand at vi bidrar til utslipp samtidig som vi snakker disse ned».

Olsen er opptatt av at kunnskapssektoren skal bidra til å redusere utslippene.

Nylig annonserte forsknings- og høyere utdanningsminister Iselin Nybø ambisjonen om at kunnskap skal bli den grønneste sektoren.

Det er en av grunnene til at Olsen de siste årene har ført personlig regnskap over utslippene fra egen reiseaktivitet (se figur).

Figuren viser at Olsens reiseaktivitet medførte utslipp på rundt 45 tonn CO₂-ekvivalenter i 2018 og at han så langt i år ligger litt under dette nivået.

Ifølge Global Carbon Budget slipper nordmenn i snitt ut 8,4 tonn CO₂e per år. Det er om lag det dobbelte av snittet i verden, men halvparten av nivået i USA.

– Min målsetning er å redusere med 10 prosent sammenlignet med i fjor, sier han til Dagens Perspektiv.

Hans egne prognoser for planlagte reiser i 2019 viser at det bør gå.

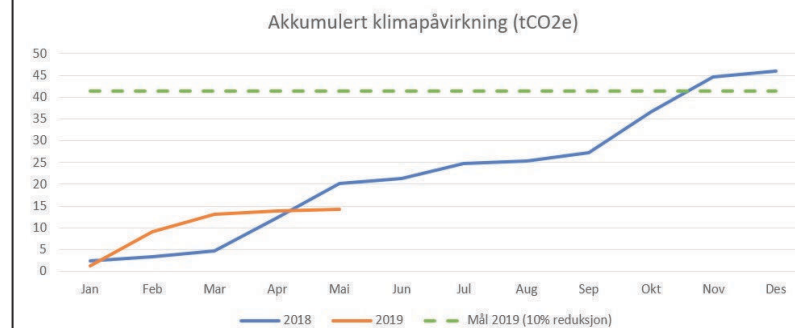
– Skal vi bli klimanøytrale innen 2030 slik styret vårt har vedtatt, må også utslipp av klimagassutslipp ned, sier han.

Samtidig er han klar på at internasjonal tilstedeværelse er nødvendig. Nå ønsker han at sektoren gjør et felles løft:

– Jeg oppfordrer i første rekke til at vi i offentlig sektor får gode ordninger for møter via nett i stedet for fysiske møter som typisk varer i en time i Oslo.

Olsen mener ledere bør sette seg egne ambisjoner for reduserte utslipp fra reiser.

– Og vi bør ha ambisjoner for å utvikle rutiner for hvordan en vurderer nytten av reiser opp mot konsekvensene av utslipp knyttet til den enkelte reisen, sier han.

Rektor Dag Rune Olsens personlige klimaregnskap for 2019.
FOTO: DAG RUNE OLSEN

Det er bekymringsverdig at praksis vakler på energi- og miljøfeltet
Frikk Nesje